

האקדמיה הצעירה הישראלית
 الأكاديمية الشابّة الإسرائيلية
 THE ISRAEL YOUNG ACADEMY

האקדמיה הצעירה - חממה לרעיונות וליוזמות

בשנה החולפת פעלו חברי האקדמיה הצעירה ביותר מ־20 ועדות שונות. הנושאים הבולטים שקודמו בוועדות היו אלה: אירוח כינוס האקדמיות הצעירות האסייתיות בירושלים בפברואר 2018 וכינוס שהוקדש למדעי הרוח באוניברסיטה ובבתי הספר; תרגום משחק החשיבה "המסע אל מונדוס", המדמה מחקר אקדמי באמצעות חבורת ילדים שנחתו על כוכב זר, והטמעתו במערכת החינוך הישראלית.

מאת אסף אוני ואביטל בר

האקדמיה הצעירה הישראלית, שנוסדה בשנת 2012 על ידי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, משמשת חממה של רעיונות ויוזמות שיתרמו למינוף היכולות של המערכת האקדמית בישראל. האקדמיה הצעירה פועלת לחזק את הקשר בין המערכת האקדמית הישראלית לבין קובעי המדיניות ובין המערכת האקדמית לבין החברה, לפתח את יכולות המדענים הצעירים בישראל, לקדם את המחקר ואת היכולות המדעיות ולהציע פתרונות לבעיות בענייני מדע וחינוך שיש להן חשיבות לאומית ובין-לאומית.

באקדמיה הצעירה חברים בראשית תשע"ח כ־30 חוקרים וחוקרות מובילים ממדעי הרוח, הטבע והחברה. החברים נבחרים לכהונה בת ארבע שנים על סמך מצוינות מחקרית ומעורבות חברתית ואקדמית. בעת בחירתם עליהם להיות בני 45 לכל היותר. חברי האקדמיה רואים בתקופה זו של הקריירה שלהם נקודת זמן ייחודית, שבה מחד הם נהנים מביטחון מקצועי

המציגים בכינוס מדעי הרוח, האוניברסיטה ובתי הספר וחברי האקדמיה הצעירה

כחברי סגל מן המניין ומהערכה אקדמית על הישגיהם, ומאידך מחויבים פחות למטלות אקדמיות ומנהליות יחסית לשלבי המשך בקריירה. מלבד זאת, ההיכרות והקשרים עם השלבים המוקדמים יותר של הקריירה האקדמית – תלמידי מחקר, בתר־דוקטורנטים וסגל מתחיל וצעיר – עודם קרובים וחזקים ומאפשרים להם לראות ולהבין את צורכי הקהילה הצעירה. חברי הוועד המנהל היוצא, שנבחר בידי האספה הכללית של האקדמיה הצעירה, הם פרופ' רון מילוא – יו"ר, פרופ' אלישבע באומגרטן ופרופ' מיכל פלדמן. לוועד המנהל החדש, שהחל את תפקידו בסוף ספטמבר, נבחרו פרופ' ערן בוכבינדר (יו"ר), פרופ' מונא חורי־כסאברי וד"ר אודי זומר.

בשנה החולפת פעלו חברי האקדמיה הצעירה ביותר מ־20 ועדות שונות שהקימה אקדמיה זו על מנת לקדם נושאים שונים.

◀ להלן סקירה של כמה מהפעילויות המרכזיות:

אירוח האקדמיות הצעירות האסייתיות בירושלים בפברואר 2018

בתאריכים 11-13 בפברואר 2018 תארח האקדמיה הצעירה הישראלית כינוס בירושלים לחוקרים מאסיה. את היוזמה לארח את הכינוס ואת ההכנה לקראתו מובילה ועדה של האקדמיה הצעירה בראשות פרופ' ליאת איילון, ובה חברים גם פרופ' ניסים אוטמזגין, ד"ר אודי זומר, פרופ' מונא חורי-כסאברי, פרופ' דן פאר ופרופ' יובל פלדמן.

מטרות הכינוס הן לייצר קשרי מחקר ופעילות אקדמית עם אסיה וגם ללמוד על הפעילויות של האקדמיות הצעירות שבה ועל התארגנויות דומות ביבשת זו. ברקע היוזמה מצויה העובדה כי למרות מיקומה של ישראל באסיה רוב קשרי המחקר הישראליים הם עם חוקרים מאירופה ומארצות הברית. אולם במדינות אסייתיות כמו סין, יפן, הודו ודרום-קוריאה יש היום התפתחויות חשובות ורבות והשקעה מסיבית במחקר, והאקדמיה הצעירה מקווה כי דרך קשרי עבודה שייוצרו בין חוקרים ישראלים לחוקרים מאסיה יגדל מספר ההזדמנויות לקבלת מימון למחקרים משותפים. המטרה ארוכת הטווח היא למצב את ישראל כמובילה אזורית בתחום המחקר.

קול קורא להגשת תקצירים להשתתפות בכינוס האקדמיות הצעירות האסייתיות

הכינוס עצמו יעסוק בין השאר במימון ציבורי אל מול מימון פרטי של מחקר מדעי ובמודלים חדשים של השקעה ממשלתית במחקר. את ההרצאה הראשית תישא כלת פרס נובל לכימיה לשנת 2009, חברת האקדמיה פרופ' עדה יונת. עוד יישאו הרצאות בכינוס כמה מחברי האקדמיה הצעירה בעבר ובהווה, ובהם פרופ' יונתן בן-דב, ד"ר שרון אהרונסון-להבי ופרופ' דן פאר.

מדעי הרוח, האוניברסיטה ובתי הספר

במסגרת השנה התקיים כינוס שיזמה האקדמיה הצעירה בנושא מדעי הרוח, האוניברסיטה ובתי הספר. הכינוס, שהיה בשיתוף עם המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך, נולד מתוך רצון להירתם למאמץ המגולם בתוכנית החומש החדשה של המל"ג לחיזוק מדעי הרוח.

הכינוס התקיים בבית האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בירושלים, והשתתפו בו אישים מובילי מדיניות ועשייה מן המערכת האקדמית וממערכת החינוך, ובכללם מפמ"רים, מורים,

למעלה: פאנל בכינוס בהנחיית האקדמיה הצעירה; למטה: הזמנה לכינוס מדעי הרוח, האוניברסיטה ובתי הספר

מנהלי בתי ספר, מרצים, חוקרים, נציגי רשויות מקומיות, יזמים חינוכיים ועוד. השתתפו גם נציגי ות"ת פרופ' יוסי שיין וסגנית יו"ר המזכירות הפדגוגית גב' רחלה שיפר. פרופ' נילי כהן, נשיאת האקדמיה, פתחה את הכינוס בדברי ברכה.

בכינוס היו שישה מושבים בנושאים שונים, פאנל מפמ"רים ותצוגת פוסטרים. בסך הכול הוצגו 26 מיזמים, חלקם כבר פועלים כיום, וחלקם רעיונות בשלים ליוזמות עתידיות. ההרצאות כולן זמינות כקטעי וידאו באתר של האקדמיה הצעירה:

www.young.academy.ac.il

במהלך הכינוס נשמעו קולות רבים ומגוונים שקראו לחיזוק מדעי הרוח. דובר על חשיבותן של עבודות גמר בתיכון, על גיוס הרשויות המקומיות לעניין מבחינה רעיונית ותקציבית, על החלת תוכניות התערבות כבר בחטיבות הביניים ועוד. דובר רבות גם על ההכרח בשיתוף פעולה בין משרד החינוך לרשויות המקומיות ולמגזר השלישי, ונוצרה פלטפורמה ליצירת שיתופי פעולה עתידיים.

באקדמיה הצעירה פעילות כיום כמה ועדות שמקדמות את הנושאים שבהם דנו בכינוס, ובהן ועדת מדעי הרוח (יו"ר: ד"ר ספי הנדלר), המקדמת את תחום מדעי הרוח באקדמיה הישראלית, ופורום מפמ"רים (יו"ר: פרופ' רון מילוא), האחראי לקשר עם המפקחים הראשיים של מקצועות לימוד בתיכונים.

סקר מצבם של חוקרים וחוקרות צעירים באוניברסיטאות בישראל

בינואר השנה פרסמה האקדמיה הצעירה את מסקנות הסקר שערכה בשנת 2015 בקרב חוקרים וחוקרות צעירים בישראל כדי להבין את צורכיהם העיקריים. המחקר פנה לאנשי ונשות אקדמיה אשר החלו את עבודתם בעשר השנים האחרונות במסלול לקביעות באחת מהאוניברסיטאות ומכוני המחקר בארץ. 594 חוקרים צעירים ענו לשאלון.

הסקר העלה כי לצד שביעות הרצון מתנאי המחקר במוסדות שבהם נקלטו (רמת סביבת המחקר, גישה לספריות ומאגרי מידע וכד') ומהיחס והתמיכה שהם זוכים להם מחוקרים ותיקים, דיווחו החוקרים והחוקרות החדשים על מחסור במידע, הן בשלב הגשת הבקשה למשרה והן לאחר הקליטה. נקודה מדאיגה שעלתה היא פער רחב כמעט בכל הנושאים

שנבחנו בסקר בין חוקרים וחוקרות ממדעי הרוח והחברה, שהביעו אי־שביעות רצון ממצבם, לשאר החוקרים, ששביעות רצונם הייתה רבה. בהודעה שפרסמה האקדמיה הצעירה עם פרסום מסקנות הסקר נכתב: "המסקנה היא שחוקרים צעירים במדעי הרוח והחברה מקופחים כמעט בכל התחומים, הן על ידי האוניברסיטאות והן מצד עמיתיהם הבכירים".

בעקבות הסקר קיימה האקדמיה הצעירה פגישות אישיות עם רוב נשיאי האוניברסיטאות בישראל ועם רבים מהרקטורים, והחלט על דרכי פעולה ברמה של כל מוסד. את העבודה על הסקר ריכזה ועדת שאלון מדענים צעירים (פרופ' מאיה שולדינר, פרופ' ליאת איילון ופרופ' אודי נקר). האקדמיה הצעירה פועלת לביצוע סקר המשך.

משחק חשיבה - "המסע אל מונדוס"

השנה המשיכה האקדמיה הצעירה הישראלית להתקדם לעבר השקתו של משחק החשיבה "המסע אל מונדוס", שפותח באקדמיה הצעירה ההולנדית ושנועד לעודד תלמידים לעשות מחקר מדעי ולהכיר להם את העולם האקדמי. האקדמיה עובדת על תרגום המשחק, המדמה נחיתה על כוכב לכת אחר והבנת המתרחש בו, לעברית ולערבית ועל התאמתו לקהל הישראלי.

את הפעילות מרכזת ועדת משחק חשיבה (יו"ר: פרופ' עודד הוד) באקדמיה הצעירה. פרופ' הוד הציג בתחילת השנה את המשחק, עדיין בגרסתו האנגלית, בפני תלמידי תיכון באילת. לאחר הפעילות החינוכית אמר פרופ' הוד כי "הפעילות הייתה מוצלחת ביותר, והיה ממש קשה לעצור את המשחק ולשכנע את התלמידים לחזור למקומם כשתם הזמן". "לאחר המשחק", ציין, "היה דיון פורה שארך יותר מחצי שעה על מגוון נושאים, והגענו גם לדיון על מודלים של התקדמות מדעית (אינקרמנטלי לעומת מהפכני) ועל מאבקם והתמדתם של פרופ' עדה יונת ופרופ' דן שכטמן בדרך לתגליות המהפכניות שלהם". בהמשך השנה נחשף המשחק בידי פרופ' הוד ופרופ' אבי צדוק בפורומים רבים ומגוונים במערכת החינוך. התרגום לעברית מושלם בימים אלה, והחלו ההכנות לקראת תרגומו לערבית.

לוחות מתוך המשחק

מפגש הסתיו 2017 של האקדמיה הצעירה

מפגש הסתיו השנתי של האקדמיה הצעירה נערך בסוף ספטמבר בזיכרון יעקב. החברים התכנסו ליומיים של עבודה אינטנסיבית, שבמהלכם עדכנו ראשי הוועדות את המליאה בעשייה שלהם בשנה האחרונה וגייסו חברים חדשים לסייע בהמשך קידום היוזמות בשנה הבאה. הנושאים היו רבים ומגוונים ועסקו בטווח הרחב של פעילויות האקדמיה הצעירה, כולל דיונים בפעילותה של ועדת מדעי הרוח (יו"ר: ד"ר ספי הנדלר), קידום התוכנית "ראשונות במדע" לקידום תלמידות בתי הספר במדע (יו"ר: פרופ' נירית דודוביץ), פיתוח קשרי החוץ של האקדמיה הצעירה (יו"ר: פרופ' ניסים אוטמזגין), ייצוג האקדמיה לפי הצורך בוועדת החינוך ובוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת (יו"ר: ד"ר קרן וינשל), קידום נושא האתיקה בפרסומים מדעיים (יו"ר: פרופ' ליאת איילון) והקמת מרכזי כתיבה באוניברסיטאות שיהיו אמונים על פיתוח כישורי הכתיבה והביטוי בעל פה של סטודנטים וחברי סגל (יו"ר: פרופ' ערן בוכבינדר).

עם היוזמות החדשות שננקטו השנה נמנית ועדה ייעודית שמתעתדת לבדוק את הצרכים ואת החסמים של סטודנטים ושל סגל מהחברה הערבית. בוועדה חברים פרופ' השאם אבו ריא, פרופ' מונא חורי-כסאברי, פרופ' ליאת קוזמא וד"ר יעל שטרנהל. עוד נוסף מדור "חוקרים פרטיים" ביוזמת פרופ' מיכל שרון, בסיוע פרופ' אילת ברעם-צברי ובשיתוף עם ynet, שבו יפרסמו פעם בשבוע תמונה המשקפת עשייה מהתחום המדעי, ויצורף הסבר של המדען הרלוונטי. יוזמה זו, שמנגישה את המדע לציבור הרחב, יצאה לדרך בנובמבר. ועוד.

השר אקוניס עם חברי האקדמיה הצעירה

היה גם מפגש עם אופיר אקוניס, שר המדע והטכנולוגיה. במפגש שיתפו החברים את השר בעשייתה של האקדמיה ושמעו מהשר על העשייה של משרדו. השר העניק לחברים ספר שיצא בעקבות תערוכת המדע בנתב"ג, שאותה יזמה האקדמיה הצעירה בשיתוף עם משרד המדע. השר הזמין את החברים "להציע רעיונות בצורה אגרסיבית ישירות אליי".

בפעילות חברתית בתום הדיונים ערכו החברים סבב אישי, ובו שיתפו כל אחד ואחת מהם את כולם ב"חלום שלי איך לשנות את העולם/המדינה/האקדמיה לטובה".

במפגש הסתיו הוקדש זמן גם לעבודה בצוותים ולסיעור מוחות, והחברים קיבלו עליהם ■ להמשיך ולקדם את היוזמות השונות בשנה הקרובה.